

IZLAZI SVAKE
— SUBOTE. —
Pretplata
5 Din. mjesečno.
Tromjesečno
Din 15.-
Oglasi
po cijeniku.
Ček. rač.: 37.202

PRIMORSKA RIJEČ

UREDNIŠTVO i
UPRAVA

lista nalaze se u
općinskoj zgradi
(bivša kuća
Mattiuzzi) II. kat.

Telefon
interurban br. 47

Broj 23.

Šibenik, četvrtak 24. prosinca 1931.

Godina I.

BOŽIĆ

*Godine od stvorenja svijeta pet tisuća sto
devedeset devete, u Betlemu Judinu, rodi se od
Marije Djevice, Isus Hrist, sin Boga živoga...*

Ovako svete knjige milijuna... Ovako starozavjetni Proroci i Piscari o Onome, koji je na zemlju donio **vedrinu, ljubav i mir**, da nakon trideset i tri godine čovječanskog svoga života, punog blagoslovljenih, sunčanih djela, udje sa drveta Križa, u slavu svoju!...

Veliko Otajstvo Vjere! Slatka, divna, mila svetkovina! Božić! Najljepši dan u godini! Najdraža uspomena onih, kojih je na svijetu najviše: potištenih i potlačenih; siromašnih, trpećih i plaćućih...

Knez mira; Veliki Prvosvećenik velike ljubavi; uzvišeni Četnik suze i bola; plemeniti Zastavnik Istine i Pravde, svjetlosti i milosrdja; proslavljeni Djetić iz Nazareta; Najveći od ljudi — Bog-Čovjek dolazi na svijet, da pouči smrtnike o ispraznosti njihovih zemaljskih vidika; o vječnom bogatstvu duše; o vječnoj ljepoti duha i srca čovjekova!

Ne rodi se u bogatim i raskošnim dvorima; u štali Ga povi Majka Marija! Tako htjede On. Jer bijaše potrebno, da se bar jednom zastide mogućnici svijeta, koji u raskošju i bogatstvu vide prvi i posljednji cilj svojih vjekovnih težnja i stremljenja...

Na zemlju donije mir, ali mira ljudi ne htjedoše... Medju svoje dodje, a Njegovi Ga ne prepoznaše...

Ni danas, nakon punih devetnaest vijekova od Njegovog slavnog rođenja, ne će ljudi svjetlosti ljubavi i mira, nego hoće tminu mržnje, koja ih međusobno razdire gore od vukova, ljuće od razbješnjelih lavova i tigrova... — — —

Božiću, slatko ime! Divni, vedri, blagi dane; dane naših majka i ljuba, naše braće i sestara naših najsvetijih uspomena i ideala; dane dječice naše zlatne: pomiri zavadjeni svijet i ne daj da se, zemlja opet zakrvvari... Utišaj turkot valova ljudskih strasti; razvedri tmuše duša, što su pritisle unakrst tu grješnu zemlju i ne dopusti, da podzemni tutnji, koji prijete koljenu Otkupljenja Tvoga, razore opet sve, što je Duh zidao i unište opet sve, što je Riječ sijala Tvoja!... Doline i brda naša Tebe vape; gore te naše blagosivlju; suze Te naše toplinom svojom zalijevaju!... Blagoslovi i Ti, naš ovogodišnji badnjak, pun briga, suza i patnja; pun nestalnih dneva današnjih i sutrašnjih; badnjak naš tradicionalni, koji žitom posipamo i vinom polijevamo, u slavu Tvoju, Božiću; u čast imena i rođenja Tvoga, proslavljeni Betlemski Djetiću, koji si na zemlju donio: **svjetlost, ljubav i — mir!**

Dr. ILIJA DESPOT

Svijet i Jugoslavija u znaku Dana Hristovog Rođenja 1931. godine

Pričinja se, kao da svemirom još lebdi potmukla jeka topovske palje iz minule velike borbe naroda i u svojem lutanju od jednog kozmičkog regiona do drugog, kao da na mahove doleti ljudskom uhu na doseg, podsjećajući savremene generacije na strahote tek preživljenog rata i njegovu elementarnu devastaciju na područjima kulturnih i civilizatorskih djelatnosti ljudskog genija, — pa može li se kazati, da su narodi, upozoreni tim prijetećim mementom, ozbiljno uznastojali od velikog rata do danas, da u svijetu, u međusobnom kontaktu, stvore takvu adekvatnu formu tolerancije i uvidavnosti, koja bi uvjetovala harmoniju interesa država i naroda u odnosu jednih naprama drugima i obezbjedila trajni mir na zemlji?

Ako retrospektiramo slijedom poratnih događaja, te pokreta i struja, koje su uzrokovale odnosne događaje u međunarodnom životu, vidjećemo, da su energije i naponi čitavog svijeta stavljeni u pokret i da su išli za tim, da se u svijetu stvori jedan novi modus vivendi, koji bi najbolje odgovarao poratnim prilikama i najefikasnije zamjenio stare, za današnje doba nemoguće metode sveukupnog saobraćaja među narodima.

Pa namjesto — da su se te energije i ti naponi naroda a priori skoncentrovali i stavili u službu zajedničkih nastojanja oko konsolidacije i obezbjeđenja mira na zemlji, pa da se u okviru sigurnosti i mira udare temelji novom životu u budućoj evoluciji čovječanstva, te na taj način u podjednako mjeri osigura prosperitet i omogući slobodan razvitak svih naroda i država svijeta, — danas možemo zaključiti, da su mišljenja i pothvati među narodima toliko divergentni, da se može govoriti o dvama suprotnim taborima u svijetu.

Na jednoj strani ispoljavaju se među pobijeđenim narodima reakcionarne struje, podržavane od vojničkih liga pobijeđenih armada, feudalnog plemstva i ultranacionalističkih grupa, a koje, nezadovoljne savremenim demokratskim poretkom, idu otvoreno za tim, da se ponovno restauriraju pale predratne apsolutističke monarhije i da se na čelo istih postavne bivše diskvalificirane dinastije; te struje uporno traže reviziju mirovnih ugovora, sanjaju o revanšu, te postaju iz dana u dan sve agresivnije. Imperijalistička i ekspanzivistička politika nekih velikih sila sve to više ugrožava neodvisnost i integritet teritorija manjih država i nužno sili ugrožene zemlje na stvaranje vojnih saveza u svrhu obrane, Uvođenje sistema protekcijonizma, kao zaštitne carinske mjere za obezbjeđenje materijalnih interesa, u zadnje doba dominira u privrednoj politici odlučujućih država. Tako carinski zidovi u svijetu sveudilj rastu, a kao posljedica toga javlja se ograničenje međunarodne izmjene dobara — čime se opet paralizuje slobodna konkurencija i izazivlje zastoj u svjetskoj trgovini. Obzirom na ovo, svi znakovi govore, da se nalazimo

uoči predstojećih carinskih ratova i utakmica za gospodarsku premoć svijeta, a iskustvom je dokazano, da carinski ratovi i borba za gospodarsku premoć, znače uvertiru sa oružan sukob. Reparacije i ratni dugovi predstavljaju stalni kamen spoticanja pri pokušajima približavanja između pobjednika i poraženih, a postojeća svjetska ekonomska kriza potencira porast elemenata nezadovoljstva. Kada se ovom svemu nadoda stalna boljševistička opasnost, te aktuelna mučna situacija i kaotično gibanje masa na dalekom istoku, gdje se ukrštavaju interesi i sijeku interesne afere moćnih i velikih država, mora se na žalost priznati, da u ovom momentu jedan dio svijeta i odgovornih faktora u njemu, kao da još stoji pod utjecajem ratne psihoze, te da ne može ili ne će da uvidi, kakva mu se jedna budućnost sprema, upotrebom neopravdanih metoda i sredstava, te isticanjem anahronističkih ciljeva u borbi za postizavanjem vlastitih egoističnih aspiracija.

Na drugoj strani, kao protuteža ovim uznemirujućim pojavama, stoji Društvo Naroda sa elementima i faktorima mira u svijetu, koji se kupe oko njega i u njemu nesebično nalaze najpravednije rješenje. Premda se moć ove uzvišene međunarodne institucije ne sastoji u raspolaganju sa vlastitom oružanom silom, niti u specifičnoj finansijskoj ili ekonomskoj snazi, ipak je moralni upliv Društva Naroda i onih pozitivnih struja, koje su uslovljavale njegovo stvaranje i učvrstile njegov današnji ugled, — toliko velik, da se može suprostaviti svakoj materijalnoj sili i još do danas uspješno paralizovati destruktivne pokrete, koji se u bilo kojoj formi i opsegu pojave na bilo kojoj strani svijeta.

Ali, o čemu se danas može govoriti, kao o stvarnoj činjenici, možda se sutra ne će moći. Ovo ističemo, jer se po izvjesnim međunarodnim političkim simptomima može naslućivati, da se taj blagotvorni utjecaj Društva Naroda, te s njime inherentnih ustanova mira, kao i broj gorljivih njegovih sagovornika, nalazi u nekom stalnom opadanju prema progresivnoj ekspanziji mračnih sila i njihovih pokretača, koji svakog časa iskrsavaju među narodima svijeta.

Pozivajući se dakle na izloženo, može se otprilike zaključiti, da je omjer utjecaja u svijetu za i protiv mira danas ekvivalentan, te da se u znaku ovogodišnjeg Dana Hristovog Rođenja svijet i narodi u njemu nalaze pred sudbonosnom alternativom: da li da se pod sretnim auspicijama mira pođe u susret preporodu i svijetloj budućnosti čovječanstva ili da se pod zlokobnim auspicijama predstojećih ratova srne u crnu neizvjesnost i novi kaos.

Zasebno posmatrajući Jugoslaviju, obzirom na njezine unutrašnje prilike i njezin položaj u svjetlu ovakvih skeptičnih okolnosti i neodređenih smjerova u svijetu, može se mirne duše konstatovati, da se naša Država, u relaciji prema drugima, nalazi u po-

voljnim prilikama.

Zahvalivši Providnosti, koja nas je u sudbonosnom času i na odlučnoj preokretnici naše državne i nacionalne orijentacije, providila markantnom historijskom ličnosti u osobi našeg velikog Vladara, — koji je neopozivim izražajem Svoje Kraljevske volje, velikim historijskim aktima sazdao najčvršći temelj našoj državnoj zgradi i neizbrisivo urezao smjer našem budućem općem narodnom životu, — naša se je Država učvrstila u svojoj definitivnoj formi, a naš narod uputio u pravcu nacionalnog i ekonomskog preporoda.

Spoljna politika Jugoslavije orijentira se u skladu sa težnjom našeg naroda da se nesmetano i u miru dalje razvija, tako da Jugoslavija stoji na strani onih konstruktivnih sila među državama, koje i na ustrb vlastitih interesa, intezivno krče puteve konsolidaciji prilika u svijetu u duhu i na osnovu pravednog i mirnog rješenja.

Ovakovo unutrašnje solidno ustrojstvo Jugoslavije i snaga, koju ona predstavlja, dovode je u stanje da može odoliti i jačim perturbacijama, koje bi se ispoljile u njezinom političko-geografskom interesnom području sa ciljem narušavanja mira, pa možemo ponosom istaknuti, da naša Država kao takova, znači moćan faktor u taboru onih država, koje, djelujući u pravcu mira, rade za bolju budućnost i sreću čovječanstva.

Spomenuli smo, da se u znaku ovogodišnjeg Dana Hristovog Rođenja svijet nalazi na sudbonosnoj raskrsnici: da li da putem mira krene ravnim i širokim drumovima ili preko ratova krivim i tegobnim.

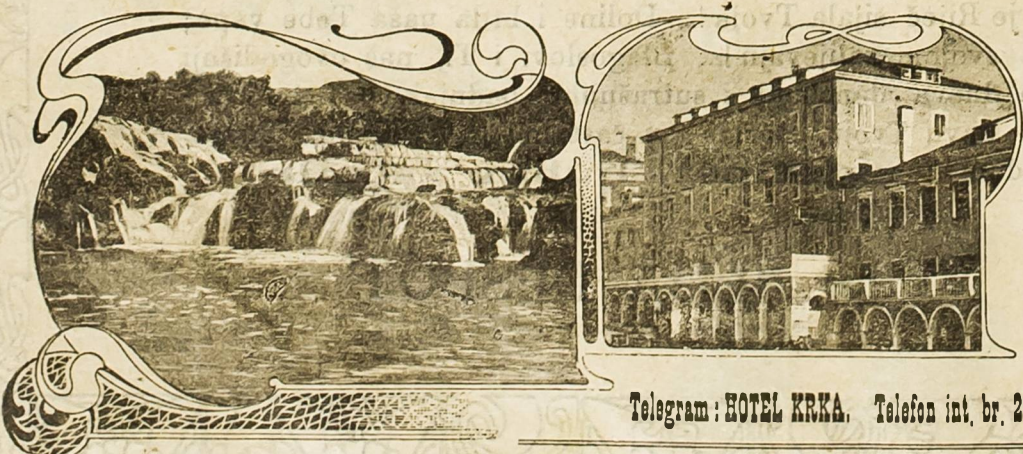
Ističemo nadu, da će pod blagom atmosferom Božića, — u kojoj se ljudi oslobađaju grubog materijalizma, uzrokovanog krutom realnošću svakidašnjice, a više pažnje posvećuju intimnim i skrovitim dubinama svoga bića, — današnje čovječanstvo nepodijeljeno doći do spoznaje, da se svrha i cilj ljudskog postojanja ne sastoji isključivo u ostvarenju materijalnih želja i egoističkih pobuda, nego da postoji i drugi viši, spiritualan život, koji se osniva na etici i moralu, a koji treba dovesti u sklad sa materijalnim interesima, da se pravilno odredi smjer u realnom životu čovjeka.

Preko te spoznaje misija Boga i Čovjeka — harmonija duha i tijela — bila bi konačno i sretno završena među ljudima, a uzvišene zasade Velikog Učitelja: Pravda, Ljubav i Mir među narodima svijeta, bile bi definitivno sankejonisane po čovječanstvu.

Neka dakle ovogodišnji Božić, kao Dan mira i pomirenja, bude značio novu etapu u razvoju čovječanstva, za koje će se narodi, tijesno međusobno povezani, odlučnim koracima uputiti u smjeru buduće obnove svijeta, te skupno poraditi, da se u tom obnovljenom i preporođenom svijetu postavi čovjeka na onu visinu, koja mu po dostojanstvu pripada.

M. Ž. Č.

GRAND HOTEL »KRKA« - ŠIBENIK

Telegram: HOTEL KRKA. Telefon int. br. 2.

Na obali, na najljepšem i najposiećenijem gradskom predlielu, u neposrednoj blizini parobrodarskog pristaništa, nedaleko željezničke stanice, potpuno obnovljen prvorazredan hotel. Kajana i restauracija, 50 soba, kupatila, centralno grijanje u svim prostorijama uređenim sa najmodernijim komforom. Poseban salon za bankete, veranda, prostrana terasa sa veličanstvenim izgledom na more.

Dnevno koncert salonskog orhestra i jazzbanda. Kuhinja izvrstna. Najbolje domaće vino i mnoga strana pića i likeri. Sarajevsko pivo, American drinks.

Soba sa jednim krevetom od Din 30.— do 50.—
" dva kreveta " " 60.— " 100.—
" Penzion sa poslugom Din 88.—

U cijeni je uračunat općinski porez, rasvjeta i centralno grijanje. Trgovački putnici sa legitimacijom imaju u hotelu 10%, a u rest. 20% popusta. Na kupalištu „Jadrija“, na divnom položaju u šibenskom kanalu, stavlja se gostima na raspolaganje udobne kabine na žalu i u šumi. Redoviti parobrodarski saobraćaj od hotela do kupališta. Vlastita autogaraža i motorni čamac za izlete u okolicu i na veličanstvene slapove Krke.

Suviše je mnogo bolesti, koje ugrožavaju naše zdravlje

Na sreću se neke od njih lako liječe na vrlo jednostavan način.

Čujte! Kod:

- 1) **kostobolje, bubrežnog kamenca, pijeska i grisa** pijte tri puta dnevno po jednu do tri čaše ugrijane *Radenske vode ljekovitog vrela*.
- 2) **kronične upale bubrega, Prostata hypertrophie, želučanog i crijevnog katara, Urethritis, Cystitis, Pyelitis i Fluor albus** dnevno tri do šest čaša ugrijane *Radenske vode Kraljevog vrela*.
- 3) **katara grla, berikata i bronhita** više puta dnevno po jednu čašu *Radenske vode ljekovitog vrela* sa vrućim mlijekom.
- 4) **Ikterus, zastajanja u jetri i kod žučnog kamenca** dnevno tri do šest čaša *Radenske ljekovite vode* sa Karlsbadskom soli.
- 5) **Diabetes mellitus, zavapnenje arterija, guše i Basedowe bolesti** pije se redovito umjesto druge, *Radenska ljekovita voda* najmanje ipak tri puta dnevno po jednu do dvije čaše.
- 6) **želučanih i crijevnih rana** dnevno tri čaše kuhane pa opet ohladjene *Radenske vode ljekovitog vrela*.

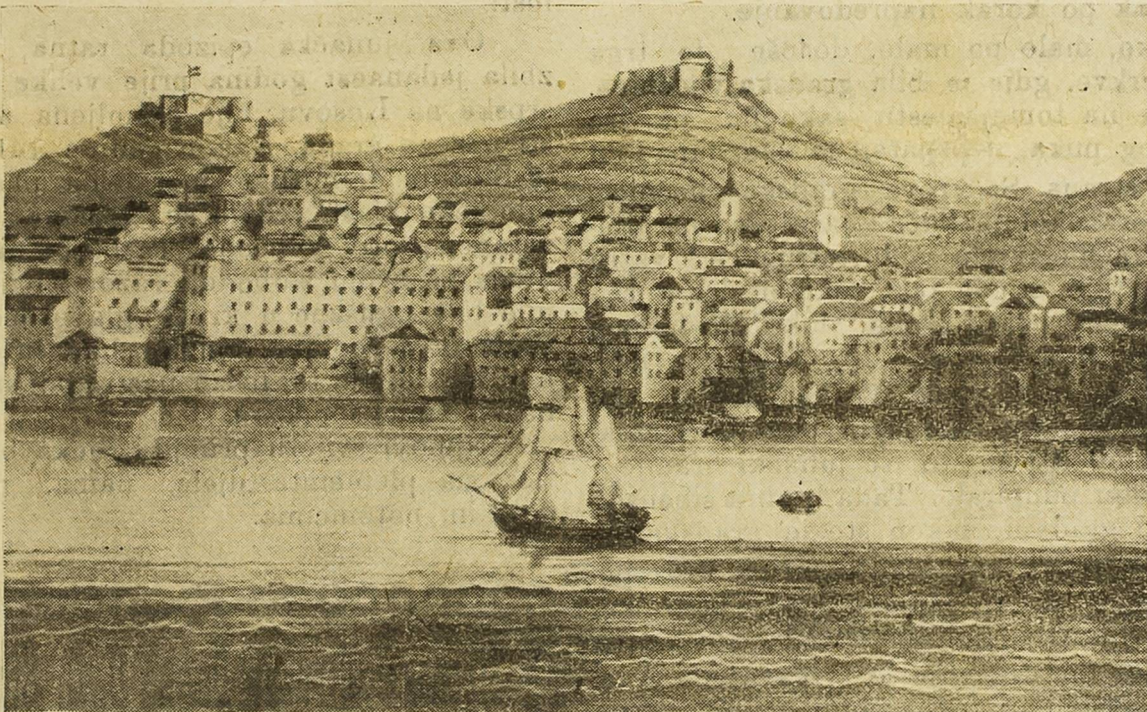
Tko je bio na upravi općine šibenske od g. 1822. do danas

Prije god. 1822., u djelokrugu općina u Dalmaciji, isticao se položaj sredovječnih municipalnih ustanova: Velikog vijeća, Malog vijeća, Gradskih korporacija, Bratovština i t. d. Austrijska vlada, u želji da upliv svih tih ustanova svede na jedno, uredi općinski režim, na nešto demokratičnijoj osnovi i na način, da nadzor vlade, nad svim onim što se po gradovima bude dešavalo, bude što bolji i jači, jer je to bilo u duhu načela aus-

trijskog cara Franje I. tadašnjeg gospodara Dalmacije.

Na čelo općina, u onim mjestima gdje je bilo sjelo pretura, budu postavljeni Načelnici, više prisjednika i općinska vijeća; u ostalim manjim mjestima, postavljeni su bili Sindaci, a po selima Glavari.

Iza prve ove općinske institucije, dako da je, tijekom vremena i promjenom društvenih i političkih prilika, bilo i promjena

Šibenik početkom XIX. vijeka.

u općinskim uredbama, od kojih je za Dalmaciju najvažnija ona općinskog pravilnika od 30. jula 1864. Tom uredbom, koja je savršena, bila je autonomija općina u Dalmaciji najliberalnije zajamčena.

Načelnici i općinski upravitelji u Šibeniku, od god. 1822. do danas, redali su se prema društvenim i političkim prilikama vremena i bili su odraz mentalnosti doba, kad su se zbivale razne političke promjene ili veliki svjetski događaji, kojima smo i mi bili očevidci.

Prema ovome, mi ćemo da razlikujemo ova vremena:

1.) Vrijeme gospode, od 1822. do 1861., kad su za načelnike bili postavljeni članovi plemićkih ili inače uglednih građanskih porodica. Političkih tendencija nije bilo.

2.) Vrijeme autonomastva, od 1861. do 1873., kad su načelnici ili gerenti bili same uplivne ličnosti iz tadašnje autonomaske stranke.

3.) Vrijeme narodnjaštva, od 1873. do 1903., koje je nastalo nakon značajne narodne pobjede u izborima 1872.

4.) Vrijeme pravaštva, prije klerikalnog, pak nacionalno-liberalnog, od 1903. do skoro završetka 1913. Zadnje doba ovog vremena je

markantno, radi veoma živih borba između nacionalizma i reakcije.

5.) Vrijeme rata, od 1914. do novembra 1918., kad je općinskom komesaru bio dodijeljen odbor od sedam uzornih građana, od kojih su neki imali i gradsku aprovizaciju.

6.) Kratko vrijeme narodnog vijeća, u novembru i decembru 1918.

7.) Vrijeme talijanske okupacije, od decembra 1918. do juna 1921. Nijesu bili načelnici, već vladini komesari.

8.) Vrijeme slobodne Jugoslavije, od juna 1921. do danas.

Nakon ovog kratkog općeg pregleda, preći ćemo na popis imena svih ličnosti, koje su kao načelnici, gerenti, vladini komesari, općinski predsjednici, bili na čelu šibenske općine od 1822. do danas.

I. Vrijeme gospode:

- 1) Ivan Jakov plem. Divnić-Mihetić, od 1822 do 1827;
- 2) Dr. Anton Ferruzzi, 1827;
- 3) Ivan Krstitelj Galbiani, feudatarac Vrane, 1827-1831;
- 4) Antonio de Fenzi, 1831 do 1834;
- 5) Mihovil Divnić-Mihetić, 1834 do 1841;
- 6) Anton Simonia, 1841 do 1846;

- 7.) Dr. Antonio Cortellini, 1848 (gerent);
- 8.) Vice pl. Šižgorić, 1847-1849;
- 9.) Nikola Koštan, 1849-1852;
- 10.) Faust de Draganić-Verantius, 1852-1855;
- 11.) Vice pl. Šižgorić, 1855-1861.

II. Vrijeme autonomastva:

- 12.) Luigi de Fenzi, 1861-1863;
- 13.) Dr. Federico Antonio Galvani, gerent 1863-1865;
- 14.) Dr. Luigi Zuliani, gerent 1865;
- 15.) Dr. Luigi Frari, 1866-1872;
- 16.) Dr. Federico Antonio Galvani, gerent do 1873.

III. Vrijeme narodnjačko:

- 17.) Ante vitez Šupuk, 1873-1882;
- 18.) Ivan Bulat, 1882-1886;
- 19.) Ante vitez Šupuk, 1886-1892;
- 20.) Dr. Frane Madirazza, vladin komesar, 1892-1896;
- 21.) Ante vitez Šupuk, 1896-1903;

IV. Vrijeme pravaštva:

- 22.) Marko Stojić, 1903-1906;
- 23.) Krstelj Dr. Ivo, 1906-1912;
- 24.) Luger Hubert, vladin komesar, od 17/11. 1912. do 8/3 1913.
- 25.) Krstelj Dr. Ivo, od 8/3 do 13/10 1913.

V. Vrijeme rata:

- 26.) Luger Hubert, vladin komesar, 13/10 1913. do 9/11 1918. Odbor građana, dodijeljen komesaru za vrijeme rata: 1) Dr. Vice Iljadica, 2) Vladimir Kulić, 3) Marko Šarić, 4) Joso Tambača, 5) Ante Tikulin, 6) Krsto Jadronja, 7) Joso Karadžole.

VI. Vrijeme narodnog vijeća:

- 27.) Marko Stojić, od 9/11 1918. do 7/12 1918.

VII. Vrijeme talijanske okupacije:

Komesari okupacione vlasti:

- 28.) Ramaccini Giuseppe, 1918-1919;
- 29.) Lombardi avv. Simeone, 1919;
- 30.) Alačević Ugo, 1919;
- 31.) Valenti Dr. Rodolfo, 1919;
- 32.) Alačević Ugo, 1919-1920;
- 33.) Storić Ugo, 1920;
- 34.) Alačević Ugo, 1920-1921;
- 35.) Krstić Mate, do 10/6 1921.

VIII. Vrijeme slobodne Jugoslavije:

- 36.) Rajević Dr. Ante, od 10/6 1921. do 2/9 1923;
- 37.) Blažević Ante, od 2/9 1923. do 4/9 1925;
- 38.) Vlašić Dr. Šime, od 4/9 1925. do 26/4 1926;
- 39.) Ugrinović Niko, komesar, od 26/4 1926 do 10/5 1926;
- 40.) Vlašić Dr. Šime, od 10/5 do 6/8 1926.
- 41.) Kožul Dr. Marko, od 6/8 1926. do 29/2 1928;
- 42.) Škarica Dane, od 29/2 1928. do 31/1 1929;
- 43.) Dulčić Jakov, od 31/1 1929. do 19/4 1930;
- 44.) Smolčić Dr. Vinko, od 19/4 1930.

Ovim se zatvara niz šibenskih načelnika, koje sam na brzu ruku skupio, da mladim generacijama Šibenika predočim nešto, što im je sigurno bilo nepoznato, a starijim da osvježim spominjanje.

IZ HISTORIJE ŠIBENIKA

Ropstvo Jusufbega Filipovića

Pod kraj 1652 g. šibenski Morlaci zadobiše jedan neobičan sićar: u jednom sukobu sa pograničnim Turcima njima pade u ruke niko manje, neg bosanski Alajbeg¹⁾ Jusufbeg Filipović. Svjesni goleme vrijednosti, koju je jedan rob tog reda predstavljao, oni su ga držali skrivena u Šibeniku u nekom skrovištu, da mletačkim gospodarima nebi pao u oko dragocjeni lov, ali sve uzalud. Providur Foscarini doznade koga su Šibenčani zarobili i zapovjedi, da mu se rob izruči. Nije bilo kud kamo, Morlaci moradoše da mu ga i ako teška srca, predadu u ruke i on ga otpremi Senatu u Mletke. Zarobljene krajiške velikase Mlečići nisu držali u svojim čuvenim tamnicama **plombi i pozzi**. Te su bile određene za zločince i za političke krivce, a zarobljene ugledne Turke Senat je držao u kaštelu u Veroni i u taj sumorni skaligjerski kaštel poslan je i zarobljeni bosanski feudalac.

O ropstvu Jusufbega Filipovića našao sam, pred više godina, dokumente koje ovdje objavljujem u prevodu. Mislim da će oni, bar za Šibenčane, biti od nekog interesa.

„Mi Jerolim Foscarini za prevedru mletačku republiku generalni proveditor u Dalmaciji i Albaniji.

Predstali su pred Nas Frane Gulin, Cvitko Šarić i Stjepan Radić harambaše sa još pedeset šibenskih Morlaka te nam sa mnogo poniznosti prikazuju, da se u ovo doba godine sa svojim porodicama nalaze u velikoj nevolji i nestašici hrane, pošto su neprestano pred neprijateljem, izloženi neprekidnim borbama da otklone štete, koje im Turci nanose i da protivnim upadima odbiju napast sa granica: Kako im je, božjom voljom, uspelo da potuku brojne pljačkaške čete neprijatelja i da ugrabe više njihovih glava, porastom javnog zadovoljstva, mole, obzirom na te zasluge kao i na novi glasoviti uspjeh postignut zarobljenjem Alajbega Ibrahima²⁾ Filipovića, jednog od najglavnijih Turaka po položaju i po vlasti u njihovoj zemlji, da se i na njih prospe javna milostiva darežljivost i da im se dade načina da ovom prilikom otkupe koga od svojih srodnika, koji su vojujući u javnoj službi, pali u tursko ropstvo.

¹⁾ Alajbeg bio je zapovjednik spahijske konjice u Bosni. To je za pašinskom bila najviša čast u zemlji.

²⁾ Pogriješno mjesto Jusufa

Mi, vidjev umjesnost te molbe i skloni da molioćima pružimo dokaz potpunog javnog zadovoljstva njihovom dugom plodnom službom i vanrednim kvalifikovanim djelom zarobljenja rečenog Alajbega Filipovića, koji je kasnije do pio u ruke vlasti, auktoritetom Našeg Generalstva određujemo da gorespomenutim Morlacima budu predani Marko Musulin zarobljen u Lici, koji se nalazi u ovim tamnicama, Matija Nikolić iz Ražnja, koji se nalazi u bolnici i Petar Barčić iz Imotskog, upisan sada na galiji Mocenigo, zarobljeni u otvorenoj bitci kod Zadvarja, da sredstvom tih robova nastoje otkupiti svoje srodnike i da ih javna darežljivost potakne da novim junačkim djelima povećaju svoje zasluge.

Naredjuje se zabilježba i izarsenje kome prinađeži.

In quorum fidem i t. d.

Zadar, 3 Januara 1653.¹⁾“

* * *

„Mi Jerolim Foscarini i t. d.

Junački okršaj u kom su prošlih dana šibenski Morlaci, osim ostaloga, zarobili glasovitog Alajbega Filipovića, koji se sada nalazi u rukama vlasti, zasluzuje uz javno zadovoljstvo i kakav dokaz javne darežljivosti prema onim Morlacima, koji su je dostojni.

Potaknuti tim časnim obzirima i da dademo povoda istim Morlacima da u svojoj vjernosti i odanosti nastave takova plodna djela, porastom svojih zasluga za Dužda, snagom ove naredbe i auktoritetom Našeg Generalstva doznačujemo harambaši Marku Gulinu, koji je medju prvima sudjelovao u spomenutom okršaju, četiri dukata na mjesec, koji će mu, za trajanja rata, biti isplaćivani od šibenske fiskalne komore.

Naredjujući i t. d.

Zadar, 4 Januara 1653.²⁾“

* * *

Potpuno jednakim terminacijama istog dana doznačuje se:

Harambaši	Iliji Cugoviću	4 dukata
„	Stevanu Brniću	„
„	Andriji Grubišiću	„
„	Gjurgju Omelću	jedna mjera beškota na mjesec, koju je uživao stric mu Dujam.
Harambaši	Gjurgju Vruljeu	jedna mjera beškota na mjesec.

¹⁾ Zadarski stari arhiv. Spisi Gerolamo Foscarini knjiga jedina, strana 151-152

²⁾ Ibid. strana 159

Harambaši Bogdanu Farčiću jedna mjera beškoto
 „ Mihailu Gjurčiću „ „ „
 „ Jakovu Brajkoviću 4 dukata na mjesec, koja je uživao njegov zet (ili šura)¹⁾ harambaša Plavša. 2)

Harambaši Mihailu Vudrasini 4 dukata, koja je uživao brat mu, pokojni harambaša Nikola.

Harambaši Šimunu Bogelću 4 dukata

„ Marku Šupukoviću 4 dukata

„ Stefanu Savu 4 dukata

„ Cvitku Šariću jedna mjera beškota

„ Milivoju Zubičeviću 4 dukata.

* * *

Zarobljeni Alajbeg podržavao je veze sa svojom porodicom u Glamoču, a naročito sa stricem Dervišbegom, koji ga je snabdjevaao novcem i robom, posredovanjem kapelana Julija Papali iz Šibenika. Nego posrednik nije bio vjeran, te je sva pisma koja su išla preko njega podnosio na uvid providuru, a ovaj u svojim depešama, javljao Senatu sadržaj te prepiske. Zatočenik iz Verone obraćao se i na providura lično i molio ga da mu izradi slobodu uz taostvo drugih uglednih Turaka i rođenog mu brata, nudeći se da će ga na mjesec dana ranije tajno obavijestiti ako paša dobije iz Carigrada nalog da udari na koji od primorskih gradova.³⁾

Sva ta nastojanja nijesu pomogla zarobljeniku sve dok u pomorskoj bitci kod Dardanela nije Turcima pao u ruke mletački plemić Danijel Morosini, koji je, po turskom običaju, kao vrlo ugledan rob darovan Sultanu. Rod Filipovića, kao jedan od najmoćnijih bosanskih rodova, imao je veza i upliiva i kod Porte, pa je tako došlo, da je Sultan zarobljenog Morosina poklonio Jusufbegovoj hanumi. Jusufbegovica je u zamjenu za Morosina dobila od Senata svog domaćina.

Izmjena dvaju robova izvršena je 1659 g. u šibenskom polju⁴⁾

¹⁾ U originalu „cognato“.

²⁾ U narodnim pjesmama uskočkog ciklusa pominje se „britka sablja harambaše Plavše“

³⁾ Mletački državni arhiv. Senato - Dispacci P. G. in Dalmazia e Albania Filza 56/23

⁴⁾ F. Difnico, Historia della guerra di Dalmazia. Rukopis u zadarskoj Biblioteca Paravia.

B. Desnica

KROJAČKI SALON
BEČIR POROBIĆ
 Šibenik — ulica Kralja Tomislava
 želi svojim cij. mušterijama
sretne Božićne blagdane i Novo Ljeto

Drvodjelska Radiona
Braća Stegić
 Šibenik
 žele svim svojim mušterijama
sretne Božićne blagdane

Svojim cij. gostima želi
 sretan Božić i Novu Godinu
Zagrebačka Pivara
 ŠIBENIK
 Zagrebačka ulica

Podružnica LJUBLJANSKE KREDITNE BANKE -- ŠIBENIK

Centrala: Ljubljana

Brzozjavni naslov:
 Ljubljanska Banka — Šibenik
 Teleton broj 18.

Podružnice: BREŽICE, CELJE, ČRNOMELJ, KRANJ, MARIBOR, METKOVIĆ,
 NOVI SAD, NOVO MESTO, PTUJ, RAKEK, SARAJEVO, SLOVENJGRADEČ,
 SPLIT, VARAŽDIN, ZAGREB. - SEZONSKA EKSPozITURA: ROGAŠKA SLATINA.

Prima uloške na knjižice i na tekući račun uz najpovoljnije ukamačivanje -- Vršī sve bankovne poslove najkulantnije.

Uplaćena dionička glavnica
Din. 50 milijuna
 Rezerve preko Din. 15.000.000

PRVO DOMAĆE RUDARSKO PODUZEĆE U ŠIBENIKU

U danima teške krize, koja vlada u cjelokupnoj našoj privredi, sa naročitim zadovoljstvom se bilježi svaka pa i najmanja manifestacija privrednog života, koja unosa trak svjetla u sveopće mrtvilo. Sa Diogenesovom lampom traže savremeni kroničari odvažne i odlučne ljude, koji bi bili kadri da se bace na posao, da neustrašivom gestom povedu i druge u akciju, da dokrajče nepovjerenje među ljudima i da opet povrate čitav privredni život u normalan tok. Njih je toliko malo, da se svako njihovo djelo mora na poseban način istaći i svaku pojavu njihove akcije sa najvećim zadovoljstvom pozdraviti u ime onih bezbrojnih ljudskih stvorenja, koje je posvemašnja nestašica rada dovela do gladi i očaja.

Jedna ovakova utješljiva manifestacija privredne aktivnosti nekolicine odlučnih ljudi zbilja se je pred kratko vrijeme u našem gradu. Bez buke, tiho i skromno, osnovano je prvo domaće rudarsko poduzeće u Šibeniku pod imenom Dubravice d. s. o. j. Ono ima svrhu, da eksploatira ogromne količine mrkog ugljena, koje se nalaze naslagane u utrobi zemlji na području Dubravica i Velike Glave nedaleko varoši Skradina.

Vijekovima je ovo nepregledno rudno blago ležalo neiskorišćeno pod korom zemaljskom i čekalo dan, da se nađe onaj čovjek, koji bi imao toliko smjelosti da zađe u te bogate rudnike, da im uoči ogromnu vrijednost i da izvuče iz njih milijone tona ugljena, toliko potrebnog čovječanstvu. I sada su se ipak pojavili oni, koji će izvesti taj golemi pothvat. Teško nam itko može u ovom času prorēći dalekosežnu korist ove akcije. Dva miliona tona mrkog ugljena, **najbolje vrsti koja uopće postoji u Dalmaciji**, iskopaće se iz tih nepreglednih podzemnih naslaga crne rudače. Sam ovaj momenat dovoljno prikazuje opsežnost poduzete akcije. Trebaće sigurno mnogo decenija, dok se to neprocijenivo blago potpuno eksploatiše i možda mi, koji danas živimo, nećemo iscrpiti potpunu korist od ovog značajnog pothvata. Švejedno je to za nas. Mi smo zadovoljni već samim tim, što će u ovim današnjim teškim prilikama stotine i stotine radnika naći zarade i sretstava za život, što će privredna djelatnost u ovim krajevima znatno oživjeti i što će

Trgovina mješovite i suhomesnate robe na malo i veliko

Nikola Stošić

Šibenik - Zagrebačka ulica

čestita svojim cijenjenim mušterijama
Božić i Novu Godinu

na koncu Šibenik postati središtem jednog jakog rudarskog poduzeća, sa čisto domaćim kapitalom, bez ikakova utjecaja iz inostranstva. Baš radi toga i otkaače sav ogroman značaj ove akcije naših domaćih ljudi, jer ona daje snage i diže duh čitavoj našoj privredi, koja u posljednje vrijeme proživljuje teške časove.

Jedan od njih, kojemu pripada veliki dio zasluge, da je došlo do ostvarenja ove davne namisli, jest naš ugledni sugrađanin g. Dr. Juraj Dominis. Sa dvojicom svojih uvaženih prijatelja on je bio pokretač ove zamašite akcije i dao joj posljednju konkretnu tormu. Baš njemu i njegovim drugovima treba zahvaliti, da će oživiti čitav jedan kraj, poznat sa svog dosadašnjeg siromaštva i bijede, da će stotine seljačkih obitelji iz gladnih sela skradinske općine naći zarade i sretstava da se prehrane i da će s vremenom čitava naša privreda naći nove, znatne prihode.

Eksploatacija ugljenokopa na spomenutom području Dubravica i Velike Glave postepeno će se sve više povećavati. Ovisiće to naravno o mogućnosti prodaje iskopanog ugljena i o interesu, koji će pokazati naša javnost prema ovom mladom domaćem poduzeću. Svakako će ono morati da ima prednost pred **stranim rudarskim društvima, od kojih naša nacionalna privreda ima vrlo malo koristi.**

Početni radovi u ugljenokopima već su započeli pred kratko vrijeme i iskopani ugljen već je isproban u Skradinu i Šibeniku. Opće je mišljenje, da je njegova kakvoća prvoklasna. Proizvađa toplinu od preko 5000 kalorija, što zaista pretstavlja odličnu vrijednost ove rudače.

Bilježeci danas po svojoj kroničarskoj dužnosti ovu radosnu pojavu u životu našega grada, treba da na koncu ovog kratkog prikaza još jednom izrazimo puno priznanje na ovoj hvalevrijednoj akciji naših sugrađana, koja je prokrčila put ekonomskom preporodu ovoga kraja, vijekovima zaboravljenog i zapuštenog, jer će u utrobi zemlje naći ono, što mu nisu mogle dati krševite visoravni na svojoj površini.

Trgovina manufakturne robe

Šime Antić - Šibenik

želi svojim cij. mušterijama

sretan Božić i Novu Godinu

Snižene cijene za Božićne blagdane!

Odlična prigoda za Božićne poklone.

Nudimo Vam veliki izbor muških, ženskih, dječjih cipela kao i kućnih papuča, ruskih čizma za dame i djecu te sniježnih cipela, uz **nevjerojatno nisku cijenu.**

Boata

ŠIBENIK

Grand Hotel „Krka“ - Šibenik

vlasnik Marko Jakovljević

želi svojim cij. gostima

sretan BOŽIĆ i NOVU GODINU

Trgovina

modernog pokućstva — Šibenik

OTTO GRABOVAC

želi

svojim cij. mušterijama

Sretan Božić i Novu Godinu

SPORT

Par riječi povodom skupštine

P. S. K. „KRKA“

Ne ćemo se osvrnati na odlučni zaključak nedjeljne skupštine „Krke“ glede povratka u Savez niti na pojedine tačke iscrpljenog dnevnog reda, jer više manje, to je javnosti poznato iz drugih dnevnih novina. Hoćemo samo da istaknemo jednu padnu okolnost, koja je izbila na skupštini kod pretresanja pitanja odnosa šibenskog građanstva prema ovom našem slavnom jedinom sportskom društvu, te kod ispijanja koliko njih i koji baš Šibenčani ispunjavaju prema društvu svoju dužnost u odgovarajućem financijskom potpomaganju. Vidjelo se naime, da od brojnih šibenskih financijskih mogućnika, samo njih nekoliko, i to isključivo članovi uprave i njih najbliži, — znadu da shvate i izvrše svoju dužnost prema društvu, dok svi ostali nisu da su učinili sve, kad su žrtvovali mjesečni članski prinos od desetak dinara. Prosto ne razumijemo, kako mogu mnogobrojna šibenska gospoda i poznati mogućnici tržiti i zahtijevati da se radi, da se ide i utaknise i da se pobijede — kada svoje strane nijesu voljni da žrtvuju, i onoliko, koliko žrtvovao mnogi kud i kamo čedniji i siromašniji članovi uprave. Čak imamo primjera, da je jedan šibenski trgovac, inače poznat po kupovanju kućnog podizanju novogradnja, odbio članstvo društva, dakle odbio i onih mizernih pet dinara, koje je do pred kratko vrijeme davao, jer mu se valjda to učinilo previše izdatkom. Mišlimo da ovdje ne treba komentara, već je dovoljno istaknuti, da ovakovi slučajevi ne služe na ponos šibenskim ni Šibenčanima. Jedan je samo princip tačan i ispravan: tko živi u ovom gradu, tko u njemu radi i stiče, kome dakle grad Šibenik plodno polje zasluge i obogaćenja, taj mora da ima i svojih dužnosti prema tom gradu i da iste ispunjava barem u onom opsegu, u kojem mu to može najviše shvaćanje obzira. Klub „Krka“ predstavlja dio gradskog života, predstavlja cijeli sport Šibenika i okolice; u njemu zrcali značaj i važnost Šibenika u sportu kom svijetu. Radi toga napredak kluba „Krka“ jest u stanovitom pravcu i napredak Šibenika, a svaki onaj koji taj napredak ne će da podupire, ne zaslužuje i da Šibenčani prema njemu budu obzirni.

Svojim cij. mušterijama želi Sretan Božić

ALEKSANDAR ANWEILER

trgov. koža i cipela

Šibenska kronika

Sretan Božić!

Saradnicima, oglasivačima, pretplatnicima i svim ostalim prijateljima lista želimo sretne Božićne Praznike. Uredništvo i Uprava „Primorske Riječi“

Iz uredništva. Slijedeći broj „Primorske Riječi“ izlazi 31. ov. mj. ujutro. Molimo, da nam se rukopisi i oglasi za ovaj broj dostave najkasnije do 30. ov. mj. u 10 sati prije podne.

Obredi na božićne blagdane u Starokatoličkoj Crkvi. Na Badnjak u 7 sati večer blagoslov badnjaka i pjevana sv. Misa. — Na Božić u 10 sati jutro pjevana sv. Misa. — Na Stipanju u 10 sati jutro pjevana sv. Misa. — U Nedjelju u 10 sati jutro pjevana sv. Misa.

Župsko Vijeće Starokatoličke Crkve.

Trgovina boja

Viktor Sosić

Šibenik - kod crkve Sv. Ivana

želi svojim cijenjenim mušterijama

sretne Božićne Praznike i Novu Godinu

Sva neprijatna oboljenja organa za disanje, koja se pojavljuju baš sada, izliječite brzo i najjednostavnije na taj način, da pijete više puta dnevno **Radensku ljekovitu vodu** pomiješanu sa vrućim mlijekom.

Zajam traži se od 200.000 Dinara, na I. uknjižbu četverokatnice, novogradnje. Obratiti se Tiskari Vitaliani.

Poznata tvornica suhomesnate robe A. Mitrović i sinovi otvorila je u Šibeniku svoju podružnicu

Poznata splitska mesarnica te tvornica suhomesnate robe, masti i leda **Ante Mitrović i sinovi** otvorila je danas svoju podružnicu u Šibeniku, u kući Hohberger, cesta Ante Šupuka (kod bivšeg vatrogasnog spremišta). Ovime naš grad dobiva još jednu uzornu trgovinu suhomesnate robe, koja će bez dvojbe privući pažnju čitavog građanstva.

Ova naša odlična domaća tvrtka posjeduje svoju vlastitu modernu klaonicu, opskrbjenu bakteriološkim laboratorijem za pregled mesa i prerađevina, a stoji pod stalnim nadzorom državnog veterinarara. Pred kratko vrijeme tvornica je bila odlikovana na velesajmu u Toulouse (Francuska) zlatnom medaljom za svoje prer. đevine. — Kako je udaljenost između Splita i Šibenika vrlo malena, to će i naše građanstvo imati redovito svježe proizvode ove renomirane tvornice suhomesnate robe. Cijene će biti vrlo niske tako, da će i oni najsiromašniji građani biti u mogućnosti, da nabave sve proizvode spomenute tvornice.

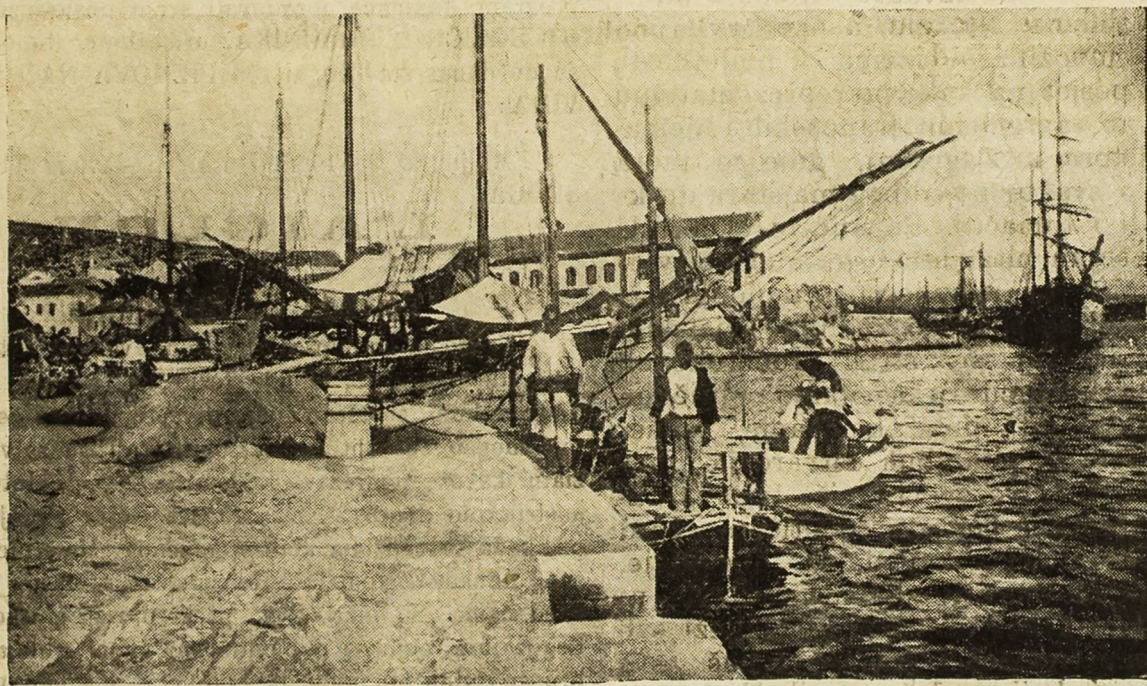
KOLINSKA
CİKORIJA

UKUSNA I ZDRAVA je KOLINSKA KAVA

Unamljuje se stan na vrlo ljepom zračnom i sunčanom položaju sastojeće se od 4 sobe, kuhinje, kupatilo i nuzprostorija. Obratiti se u Tiskari E. Vitaliani i Sin.

Vjenčanje. 28. ov. mj. obaviće se vjenčanje naše sugrađanke gđice Marinke Jerinić i g. Dra Josipa Glasera, šefa odjeljenja za duševne bolesti pri mjesnoj bano-vinskoj bolnici. — Čestitamo.

Snimke predratnog i današnjeg Šibenika

Šibenska Draga iz vremena prije rata, kada je tamo još bila morska uvala, gdje se sada nalazi obala sa stovarištem boksita. Sprijeda se vidi jedrenjak trgovca Zmirčića iz Ista, koji je u Šibeniku kupovao staro željezo i krpe i onda sve to odvezio u Trst.

Današnji Šibenik u noći

KINO „BALKAN“ ŠIBENIK

želi svojim cij. posjetiocima
SRETAN BOŽIĆ I NOVU GODINU

U teškim danima krize i velikih briga potrebno je malo rasonode, zato moramo svi posjetiti na **5** januara 1932

AKADEMSKI PĚS
koji priređuje
JUG. AK. KLUB

Uspjeh Drniškog Sokolskog Pjevačkog Zbora u Drvaru

Drniš-Prosinca

Trinaestog ov. mj. pjevački zbor drniškog Sokola u sprovađanju svog kulturnog zvanja doživio je u Drvaru zamjerni uspjeh

Drniški sokolski pjevački zbor nastupio je čedno bez umjetničke pretenzije, ponosan u sokolskim odoram, na pozornicu Sokolskog Doma, pred dupko punu dvoranu najotmenijih gradjana Drvara.

Uspjeh koncerta ima se prepisati tome, što je svaki pojedinac podao ponajbolje od sebe stvarajući na taj način harmoniju zbora, koja je potpuno uspjela u interpretaciji pojedine melodije birana programa i koja je izazvala kod prisutnih buran aplauz i zamolbu obnove pojedine izvedbe.

Izvedbom je dirigovao marni brat S. Mudrić, koji također svojim posljednjim kompozicijama pruža najbolje nade u uspjeh svog muzičkog talenta.

Za danas prelazimo opisom preko svih onih zasluga i požrtvovnog rada uprave drvarskog Sokola i njenih svjesnih članova oko podizanja velebne zgrade Sokolskog Doma, kojega su sagradili moguće i uskratom zalogaja. Ne ćemo iznositi ni one brojne zaslužno postignute diplome u službi sokolske ideje, kao ni njihov požrtvovni rad oko socijalnog odgoja članstva. Tim više, što nam je poznato da odnosna uprava nije ni dosada tražila javnog priznanja, pripisujući svoj rad dužnosti u službi domovine.

No ipak ne možemo preći preko onoga toplog prijema i bratske susretljivosti iskazane braći iz Drniša, koja su dočekana i primljena - srcem na dlanu - i koja su ponijela zasadjenu uspomenu ljubavi i bratstva. U tome su braća iz Drvara predvodjena svojim starešinstvom bratom D. Budisaljevićem, M. Peleksićem, M. Trikićem i N. Cvjetićem potpuno i uspjela, tim više, kad se uzme u obzir da je kolo srpskih sestara moralo izostati, buduć je bilo u punom jeku rada oko proslave sedamnaestog Decembra pak se i opravdano uvažilo njihov izostatak. nl.

T. Sušić i drug

želi

svojim cij. mušterijama

sretan Božić i Novu Godinu

PODUKA: Sa sigurnim uspjehom podučavam učenike nižih razreda iz svih predmeta. Adresa u tiskari Vitaliani.

„TIVAR“ ODIJELA

»Božić« je na vratima zato neka se svatko »TIVARU« obrati.

Odiijela, kapute, hlaće i jakete možete dobiti samo uz originalne tvorničke cijene u podružnici u Šibeniku.

Pregled skladišta slobodan bez obaveze na kupnju.

Nekoliko riječi o savremenoj umjetnosti

(Prigodom izložbe Lučić-Popović)

Nikada se nije toliko i u takvom opsegu pisalo o umjetnosti koliko baš u naše vrijeme zahvaljujući današnjim sredstvima, koja omogućuju njezinu propagandu i njezino širenje medju velike mase. Ali nije nikada bila umjetnost ni tako konfuzna ni tako nerazumljiva kao danas. Sadašnja je umjetnost karakterizirana nervoznim traženjem nečeg novog. Ona je u tome odraz današnjega društvenoga stanja, ali ona ne stoji u službi ideja (osim nekih iznimaka), koje se ispoljavaju u današnje vrijeme, ona ih samo registrira. Umjetnost može biti tendencijozna, ali ne mora. Ona ide za duhom vremena. a ne stvara ga (kao što bi neki htjeli). Danas ne nalazimo umjetnost smirenu i jasnu. Traže se nova riješenja umjetničkih problema. Najbolje nas o tome može uvjeriti množina — izama u umjetnosti, pak onda posjet na kakovu reprezentativnu izložbu (kao savremenih francuskih i njemačkih majstora u Zagrebu), gdje se mora skoro djelo svakog pojedinog majstora drukčije gledati i tumačiti. Pa nije ni čudo. U svim današnjim pitanjima osjećamo neizvjesnost i baš ta neizvjesnost napunja nas strahom, koji se povećao zadnjim svjetskim događajima. Taj su strah prouzrokovali kaos i dezorijentaciju u socijalno političkim i ekonomskim pitanjima, kolebanje sadašnjih političara u pitanjima ostvarenja promjena, koje društvo sve to više traži i današnjega stanja, i bojazan političara pred odlučnim korakom čekajući na događaje, da nebi morali snositi odgovornost. A umjetnost kao kakav seizmograf bilježi sve te društvene trzavice i potrese. I baš zato su oni slikari, koji se drže starih škola bez vrijednosti. Stoga nas mora veseliti izložba gg. Lučića i Popovića u ovom duhu, što je dokaz da se i kod nas nalazi shvatanja za savremene slikarske probleme, pak je ta izložba prva takove vrsti u našem gradu. Očit se napredak pokazuje od slike do slike, pa iako nijesu brojne uspjele, to ipak moramo mladim umjetnicima čestitati na uspjehu.

Šibenik,

Ostojić Ivo
stud. fil.

ZLATARIJA A. PETRIĆ

ŠIBENIK

želi svim svojim cij. mušterijama

Sretne božićne blagdane

TONKINO »BALKAN«

držeći se vjerno svojih tradicija, pobrinuo se je da i ove godine pripremi nadasve veliki u umjetničkom kao i zabavnom pogledu savršeni tonfilmski program, kojim će obradovati svoje posjetioce nastajnih BOŽIĆNIH PRAZNIKA, prikazujući filmove koji su do danas stavljeni u red FILMOVA NAD FILMOVIMA:

Milijunski veletonfilm u režiji slavnog TURJANSKOGA

L'AIGLON

(ORLIĆ)

Vojvoda od Reichstadta

Tragična sudbina Orlića sina velikog Napoleona i Rimskog cara, koji je težio za slavom . . . . . Velik duhom, savršeno lijep, osvajao je srca žena, no nije mogao osvojiti srca onih, koji ga zatvorise u zlatni kavez podrezavši mu krila . . . . . Intrige na austrijskom dvoru . . . . . Figura i igra Franje Josipa, kada se zauzima kod svemoćnog Meternicha za svog unuka Vojvodu od Reichstadta savršena je . . . . . Pred nama se niže živa priča o wagramskoj bitci. Legije jure, čuju se pobjedonosni zvuci trublja, a na brijegu stoji nepomična silhueta „malog topničkog poručnika i velikog cara“.

Najveći i najbolji veletonfilm snažnog sadržaja i divne pjesme, velikog pjevača člana bečke i berlinske opere, slavnog RICHARDA TAUBERA

Ne vjerujem više ženi

Muzika PAULA DESSA-U

Najveći veletonfilm koji još do danas ima slavu, da je najbolje posjećeni a i najljepša stvorena tonfilmska opereta:

RIO RITA

Apsolutno stopostotna veletonopereta, u kojoj su kazališne scene izrađene u naravnim bojama. Veletonfilm bajne raskoši i divnog sadržaja. Prekrasna inscenacija sa još divnijim solo i zbornim pjevanjem. Kompozicije slavnog HARRY TIERNAY. Dirigent VICTOR BARAVALLE. U ovoj prekrasnoj opereti sudjeluje glasoviti zbor i revija ZIEGELDA. Veleljelo prepuno pjevanja, plesa, sadržaja i zabave.

Kao solo pjevači sudjeluju: Lirski tenor JOHN BOLES, sopran BEBE DANIELS, bariton GEORGES RENEWAND i alt DOROTHY LEE.

Redoslijed prikazivanja ovih veletonfilmova najaviti ćemo naknadno, ali tako, da ćemo svaki dan prikazivati novi program.

Hotel „Kosovo“ - Šibenik

želi svojim cij. gostima

sretne Božićne Praznike

Privatne škole u Šibeniku

(U prvoj polovini 19. vijeka)

Prevrćući razne akte mogao sam sakupiti nekoliko interesantnih bilješki o privatnim učiteljima u našem gradu u prvoj polovini prošlog vijeka.

Od o. o. konventualaca u samostanu sv. Frane bavili su se podučavanjem djece i mladeži o. Petar Dr Kastelan, o. Bonaventura Pinica, o. Ante Tommaso (stric slavnog Nikole) i o. Serafin Bogdan. God. 1808 odredila je francuska okupatorna vlast, da o. Serafin bude upravitelj javne osnovne škole. O. Kastelan i Tommaso bili su namješteni na srednjoj školi, koju su Francuzi ustanovili u našem gradu. Inače je o. Pinica proveo čitav život u školi. Fratri su podučavali gratis u javnim školama 23 mjeseca, jer se općina i vlada pravdali, ko će plaćati učitelje. Redovnici su napustili javnu školu, pa su privatno podučavali devet godina, dok se opet g. 1824 nije otvorila javna, gdje su neki od njih opet bili uposleni.

Pojedince su podučavali fratri sv. Dominika i sv. Lovre, kako je to bio davni običaj.

Don Sime Škarica od g. 1808 bavio se privatnim podučavanjem. Kasnije ga je o. Kastelan uputio u metodiku, a kad se je g. 1824 otvorila javna osnovna škola Don Sime joj je postao upraviteljem za tri godine, i ako je dalje za 18 mjeseci podržavao svoju privatnu školu. Inače je Škarica bio župnik Nove crkve. Njegov portret u bojama nalazi se u kući Dane Škarice na Gorici, koji je izradio neki Squarcione. Tu je natpis: „Reverendissimus D.nus Simeon Scariza canonicus iniquis cathedralis ecclesiae Šibenicensis denominatus a sacra caes. regia majestate Ferdinando I. die XXV a octobris 1839., realem antem passessionem sui canonicatus die XIX decembris eiusdem anni adeptus est.“

Josip Liano rodio se u Mlecima, a u Šibenik je došao iz Pulja. God. 1825 počeo je privatno podučavati, a 1826 imao je 60 djece, među kojima i Simo Matavulj, valjda djed slavnog pisca Sime. Ali g. 1827 imao je Liano samo 22 učenika, od kojih su neki bili izvan Šibenika. Nastajne godine imao jedva 10 učenika, ali iz boljih obitelji. Liano je imao velikih iskušenja i borba za opstanak. God. 1826 usposobio se ispitom za držanje škole. 1827 dobio je dozvolu od inspektorata u Zadru, da može privatno podučavati po kućama, ali ne držati skupnu poduku. Nalazeći se u stisci tražio je, da bude postavljen na javnu školu u Šibeniku. Bio je odbiven s razloga, da se je kasno natjecao. Njegovi su ga neprijatelji klevetali zbog slabog ponašanja i lošeg krasopisa, pa su ga vlasti zvale na zapisnik. U ono se doba mnogo pazilo na moralno ponašanje učitelja. Na nje su pazili ne samo crkvene vlasti i školske, nego i policija.

No uza sve zabrane Liano je dalje privatno podučavao, i ako je imao mali broj učenika. Uvukao se napokon neko vrijeme i u javnu školu kao suplent najnižega razreda, a ipak je privatno podučavao. Po naredbi komisije u Zadru uzeo ga je na zapisnik g. 1836 D. Dinko Mistura, upravitelj javne škole, i stavio ga pred dilemu: ili će se odreći javne poduke ili privatne. Liano je mudro odgovorio: Uvijek se pokoravam naredbama komisije, ali mislim da me čovjstvo mojih starih ne će prisiliti, da izgubim sigurni kruh zbog male plate. Nemam drugih sredstava za održanje nego privatno podučavanje. Unaprijed morat ću podučavati barem djecu ispod normalnih godina (šest god.). Iste godine odgovorila je komisija, da nikako ne smije držati privatnu školu, ali može podučavati po kućama i djecu ispod šeste godine; ako se ne pokori, oduzet će mu se dekret usposobljenja. Čini se, da Liano nije dalje ostao u javnoj školi. Znademo, da ga je već od 1829 pomagao u podučavanju Don Ante Fakčević. Liano se služio škol. knjigama, a imao je i latinsku antologiju.

Oko g. 1830 podučavao je privatno učenike Don Frane Girardi, koji je došao k nama iz Zadra.

Roditelji su slali svoju djecu Don Frani Matuliu oko g. 1838., da ih se rasterete i ne skitaju po licama. Primaog je i djecu koja su svršila osnovnu kolu. On je vodio mladež i na setnju. Istih godina primaog je dječake na poduku neki Juraj Capel de Parucchier, starac dobričina od 70 godina.

Što se tiče odgoja ženske djece, možemo donijeti ovo. Iz jednog izvješća Krste pl. Dominisa od 14 okt. 1806 (kad je bio ukinut ženski benediktinski samostan sv. Kate u Docu), doznajemo, da su se ke-

ludrice bavile podučavanjem djevojčica u vjeri, čitanju, računanju i ručnom radu. Neke su od djevojčica boravile u samostanu i plaćale 96 forinta godišnje. Bilo je učenica iz Knina, Skradina i drugih mjesta, jer je škola bila ugledna (... ha una fame non ordinaria in tutta la provincia). O ovom samostanu imam više bilješki u rukopisu Povijest koludričkih samostana u Šibeniku. Odgoj je u ovom samostanu bio na našem jeziku, jer su koludrice imale i svoju regulu (pravilnik) iz srednjeg vijeka na našem jeziku.

Prema pravilima svoga reda benediktinke sv. Luce bavile su se od valjkada podukom ženske djece. To se vidi iz raznih njihovih spisa. U jednom dokumentu 1. maja 1818 kaže se: „Tutte si occupano all'educazione della gioventù del loro sesso“. U drugom spisu od 1817 kaže se, da je č. m. Jela Zuliani (kasnije upraviteljica javne škole) već od god.

1806 određena za učiteljicu djevojčica, od kojih su neke boravile u samostanu a druge vani. Kod ovih koludrica otvorena je javna škola 2 januara 1826 pošto su prostorije radikalno preuređene. Inače su od 1811 do 1813 imala prvi put javnu školu.

God. 1830 počela je privatno podučavati djecu Marijana Vusio. Godinu kasnije bilo joj je naređeno, da položi pedagoški ispit pred inšpektorom, kad dođe u Šibenik. Ali je ona učinila ispit iz metodike tek g. 1833, a to je uradila i njezina sestra Karolina. U god. 1833 imale su 10 učenica, a u g. 1834 svega 17. Služile su se knjigama kao i javna škola. Podučavale su materijal prvog i drugog razreda.

God. 1831 bila je pozvana na ispit privatna učiteljica Antica Marinović, eda može i dalje podučavati. Samo se nezna, je li se pozivu odazvala.

Oko godine 1830 privatno je podučavala ženski-lice Lucija Bizzi, žena Sebastijana Ferrarija, Andrijana Pappadopoli, Marijana Matulović, Elizabeta Giacomelli i Tonina Fornerić. Politička im je vlast zabranila, da podučavaju djecu stariju od šest godina, jer nijesu imale osposobljenje.

Don Krsto Stošić

DREVNI SLAVENSKI ŠIBENIK

Naš su grad ustanovili Hrvati u desetom vijeku. Već tada je bio od svih drugih gradova na dalmatinskom moru najviše slavenski. Tu nacionalnu oznaku Šibenik je s ponosom čuvao kroz sve vijekove. Mletačka vlast, koja je u gradu trajala od godine 1412 do 1797. s talijanskom kulturom, nije u četiri stoljeća mogla mu izbrisati jaku slavensku karakteristiku, iako se u Šibenik neprestano selili stranci s tuđinskim jezikom.

Istina izumrle su stare šibenske obitelji, kako svagdje na svijetu, jer rodovi obično izumiru poslije 2, 3 ili 4 stoljeća. Šibenik je pogotovo umela strašna kuga u god. 1649 i 50, kad je poginulo 10 do 12 tisuća žitelja, a ostalo u životu valjda 2 ili 3 tisuće. Ali čovjeku srce raste, kad čita krasna slavenska prezimena Šibenčana, za koja mnogi nijesu nikad čuli. Stoga sam ih nastojao pokupiti iz spisa i knjiga, te ih ovdje priopćujem građanima. Navađam pak same one, čisto slavenska, koja se nalaze prije ulaska Mletiča u Šibenik, naime prije god. 1412. Ivan Kukuljević učinio je slično za Split, ovdje pak neka bnde za Šibenik.

Babunja, Budoje, Budčić, Budić, Branković, Bratković, Brčić, Burislav, Buća, Bolemirić, Borišević, Bogdanić, Buboević, Boljiković, Bilaković.

Cvitanović, Cvitić, Cvitnić, Crnčić, Ceprnčić.

Čimaturić, Drago, Dražica, Ditislav, Divnić, Dragoslavić, Dobroević, Didak, Dragoje, Dobrinčić, Duhović, Dragola, Deša, Dračević, Dulibić, Dobrošić, Dražinić, Drakšić, Drušinić, Dobroje.

Gladikosa, Glasanić, Grizanić, Goić, Gojković, Grbavčić, Grebčić, Gruban.

Huković, Hrempčić, Hvalović, Hvaličević.

Janjušar, Janković, Jutrović, Jakšić, Juriša, Jurše, Jurić.

Kalunić, Kosirić, Klobučarić, Kosić, Krizančić, Konjević, Komerčić, Kamenarić, Krasanić, Krgota, Krepeljić, Komisić Kiselović, Kušić.

Linjičić, Lavčić. — Ljuboević, Ljubić.

Mazurana, Medošević, Madić, Mihetić, Mikačić, Misić, Mirsić, Maglišić, Madonić, Munjašić, Miršinić, Mrnavić, Milgost, Miloević.

Naplavčić, Norčić. — Ostoja, Oštrica.

Prkić, Peršen, Puh, Pribislavljić, Predoević, Prahuljić, Pribše, Pletikosić, Pulsić, Pokrajčić.

Rajčić, Ručić, Radenić, Radohnić, Radamanov, Ratković, Radoj, Raganić, Radetić, Ratkanić, Račević.

Slavica, Strilić, Slavčić, Sporčić, Stanisić, Staničević, Strizoević, Slovanić, Stružojković, Strahinja, Staniša, Strahimirović, Stojan, Suratić, Srsen, Stoj-slavčić.

Šubić, Šizgorić. — Taviljić, Tolčić, Tihčić, Tisković, Tompše.

Vladović, Vladikosa, Vukša, Vlatković, Vlatić, Vojnović (ili Palikuća), Vukmerović, Viliničić, Vrančić Vrenković, Volkotić, Vodarević, Vukasović (ili Haras, Aras).

Zoričić, Zmailo. — Žitodorović, Žikinić.

Od muških imena često nalazimo ova: Branko, Bogdan, Budislav, Cvitko, Dragomir, Dragoš, Dragoje, Dragiša, Dobroslav, Grubiša, Krešimir, Mladen, Milobrat, Matko, Pribislav, Radoslav, Radman, Radčić Radovan, Radonja, Rade, Ranko, Slavonja, Slavko, Stanislav, Stojan, Vid, Vuk, Vitko.

Treba znati, da je u Šibeniku bilo zabranjeno stavljati djeci tobože „poganka“ imena, ali eto našla su ih muški i ženske. Ženske se često nazivaju: Branka, Huna, Dobrica, Draža, Dušica, Grlica, Marica Radoslava, Radica, Svila, Stanica Slavica, Slavka, Vlada, Vladikosa, Vladna, Vesela.

D. Krsto Stošić.

Novom poštanskom teleg. i telef. tarifom!

Izašao je:

**Šibenski
NARODNI KOLEDAR
za katolike i pravoslavne
sa poučnim i zabavnim štivom
za prestupnu godinu
1932**

**Krojački salon
BORIS BERGER**

U ŠIBENIKU

želi svojim cij. mušterijama
sretan Božić i Novu Godinu

Svojim cij. gostima želi
sretne Božićne blagdane

NARODNA KAVANA

ŠIBENIK

vlasnik NIKO FRLETA

Engleski Magazin - Šibenik

vlasnik

Salamon Druffer

čestita

svojim cij. mušterijama

Božić i Novu Godinu

Iz života Sjev. Dalmacije

Drniš

Svaki putnik, kad se spušta sa Moseća iz kamenite i gole Zagore, odahne, kad ugleda prostrano Petrovo-polje koje se, poput tepiha prelijeva u razne boje svojih oranica, livada i vinograda, kroz koje pak, poput zmije, vijuga potok Cikola, više koga pod obromcima Svilaje poredala su se seoca, kojih kućice poput rastrkanog stada, bjelasaju po nekoć domeni moćnog Kadije, nad kojim dominira na Bojčićage glavici Mauzoleum vajara Meštovića.

Na zapadnoj strani Petrova-polja, na uzvisitju i kamenitoj plohi, diže se današnja varoš Drniš, koja, kad nebi bila na toj strmini zidana, pravilniji bi i mnogo izgledniji utisak činilo, sa svojim dosta ispravnim i urednim zgradama.

I ako Petrovo-polje, u svojoj dalekoj prošlosti, ima burnu istoriju, Drniš nije tako stara varoš. Drniš su sagradili Turci na visoravni metereza god. 1520. Drniš su Turci utvrdili kao stratešku točku za prodiranje na more. Za vrijeme Turaka, kroničari bilježe da je Drniš evao, brojio do 20.000 duša i zvali su ga „malo Sarajevo“. Paša Mehmed-Tekelija logorovao je sa 50.000 vojnika u Drnišu, kad je mislio da osvoji Šibenik.

Drniš je imao 4 glavne džamije i sahat-džamiju od koje se minaret još drži u životu, te je jedna od boljih gradjevina te vrsti srednjeg vijeka u šestnaestorokutu. Jedna džamija i sada je još u životu, a to je sadašnja rimokatolička crkva sv. Ante, koja je prvi put posvećena u godini 1664, a godine 1699 konačno postala bogomolja katolička. Ovo je, držimo, jedina u državi džamija, koja se je uzdržala a posvećena u crkvu.

Stara istorija bilježi da su se na prostoru današnjeg Petrova-polja dizali jaki i moćni gradovi Ilira „Promina“ i „Sinodium“. Pod ovim gradovima odigrale su se znatne bitke sa Rimljanima, od ovud počimlju Dalmati. (jer su se Iliri iz Delminiuma potla njegova rušenja zbili u ove gradove).

Pod zidinama Sinodium i Promone, Cezar-August bio je ranjen, ali zato slavodobitan povratio se u Rim i u znak pobjede i slave proglasio se je Imperatorom-cesarom. Od ovoga značajnog datuma rimska država postaje carevina.

Iz Promone vojskovođa Pollioni nosi u Rim bogatu biblioteku, koja se takmiči sa onom Paola Ermitio.

Za vrijeme dinastija hrvatskih ovi su krajevi tagodjer igrali znatnu ulogu, kao što je, za vrijeme Ilira iz ovih krajeva nikla Dalmacija, za vrijeme hrvatskih dinasta diže se bijela Hrvatska.

Historija nije na čistu o smrti kralja Zvonimira, ali svi znaci govore da je poginuo na Petrovu-polju. Današnja „Cecela“, gdje se nekoć dizala veličanstvena katedrala, još nije razjasnila da li je po crkvi sv. Petar, današnje Petrovo polje dobila svoje ime i da li je u blizini iste kralj Zvonimir ostavio svoje kosti. Prema dosadašnjem tumačenju, Petrovo-polje dobilo je svoj naziv po imenu Kralja Petra-Krešimira, čija je domena bila i koji je bratovštini benediktinaca darovao komplekse u selu Badnju, kojeg je ostatak današnje grobište sv. Ivan i na kome stari hrasti dokazuju hiljadugodišnjost.

U „Petrovcu“, koji se je dizao na „sedam brda“ nad Petrovim poljem, Petar Svačić sklonuo je svoju obitelj, kad je krenuo proti Kolomanu.

Potla dinasta hrvatskih ovim krajevima vladali su bibrirski i cetinski knezovi, te i danas strše kule: Kamičak, Ključica, Petrovac i dr.

Dolaskom Turaka ovi su krajevi ostali pusti, jer su oni porušili sva zdanja, utvrde i kule, a narod se razbjegao na Primorje.

Većina današnjih varošana Šibenika i obližnjih otočja naselje je ovdašnjih izbjeglica, a neke su Mlečani naselili u Polu i Istarske krajeve.

Drniš se konačno oslobodio Turaka 1699, a posljednji Turčin odselio je god. 1715. Ostanke Turaka imamo, kako smo u početku spomenuli: minaret, gradinu i crkvu sv. Ante, dvije tri turske kule i par obitelji prekrštenih.

Današnja općina Drniš ima u prostoru do 700 km², 46 odlomaka, a broji 29.600 stanovnika, dok sama varoš Drniš prelazi 2.000 stanovnika. Općina Drniš ovih zadnjih 70 godina pučanstvom je malo napredovala, jer u godini 1854 brojila je 21.664 stanovnika, a varoš 1172. Tome more biti uzrokom,

što su mnoge obitelji, za vrijeme slabih i gladnih godina odselile u Slavoniju t. zv. Cesarovinu.

Petrovo-polje, kad nebi bilo elemetranih nepogoda, moglo bi da prehrani svoje pučanstvo, dok Miljevci daju izvrsnu „hrvaštinu“, a Zogora dobru stoku.

Prvo vrijeme naš seljak nije posvećivao pažnju svojoj zemlji i tako puštao na stotine hektara da leži neobrađeno, većinom pašnjaci, tako da se bilježi prvo sijanje kukuruza pred nekih osamdeset godina. Nedajući važnost svojoj zemlji puštao je da se u bescijenje otkupljuje, dočim danas mladji seljaci posvećuju višu pažnju svojoj zemlji, bolje i racionalnije obrađuju te se jagne za dobar komad [zemlje i sve ono što su im stari otudjili, oni danas otkupljuju, a dok je bilo novaca, i dok su amerikanci slali, previsoke svote davalo se za pojedini komadić zemlje, što se nekim to sada ljuto osvećuje, jer ni deseti dio koristi uloženog kapitala nemaju, dok su pojedine nepromišljene kupovine danas dotjerale na prosjački stap.

Ali dok danas seljak zemlji višu vrijednost daje, marvogojstvo je otpalo, prama prvim godinama, osobito u sitnom zubu, na preko polovicu, tako da je u godini 1855 općina Drniš brojila 111.444 ovce, koza 37.408, dočim danas nema ni 50.000 ovaca, a koza ni 2.000 komada. Razlog opadanju sitnom zubu držimo, da je najviše, što je naša Zagora ogolila, što su šume poništene i tako plodnih pašnjaka nestalo, a i zbog toga, što razne kužne bolesti, kroz ovo posljednje vrijeme, tamanjuju sitno blago.

Osim svoga pitomog Petrova-polja, vinorodnih Miljevaca i prostrane Zagore, Drniš je bogat sa raznim rudačama. Drniš je sijelo ugljeničkog društva Monte Promina, Bauxita; Adrijabauxit i Kontinental.

Monte Promina izvaža crnog ugljena 200 do 250 hiljada tona, a Adrijabauxit i Kontinental od 800 do 100 hiljada bauxitne rudače. Drniš obiluje sa mramorom, ima naslage fosfata nalazi se i asfalta. Prama ovome Drniš bi morao prosperirati, ali ipak Drniš muku muči za ishranu svoga pučanstva.

Drniš je centar Zagorske Dalmacije, te po svome položaju, svojim vrednotam morao bi biti i sijelo sreskog načelstva bez koga Drniš neće imati izgleda za bolji razvitak.

Potla Turaka ovom krajinom -su zapovijedali Nakić-Vojnović, koji su iz Bosne doveli preko 2.000 obitelji, a od ustrojenja općina god. 1822 izmjenično na čelu općine bili su domaći rodoljubi do god. 1854, kada je Austrija formirala autonomne općine i tada je prešla u ruke „autonomaša“, ali čim je bio proglašen ustav 1864 i provedeni izbori, općina Drniš prelazi u ruke hrvatske i od te dobi je u hrvatskim rukam.

Drniš je uvijek prednjačio u narodnim borbama. Premda sa školstvom u Drnišu nemožemo se pohvaliti, dapače protivno, ipak Drniš je imao u prošlosti i sadašnjosti ljudi jačeg i svjetskog glasa.

U sadašnjici Drniš je rodno mjesto: vajara Meštovića, slikara Bibića, kompozitora Odaka, te književnika: Kosora, Nikolića, Beševića, Dr. Adžije i drugih.

Drniš ima uslove za razvitak, te se nadamo da ćemo u vlastitoj državi, naći razumijevanja za naše potrebe i da će Drniš u budućnosti moći da pokroči putem svoga napretka.

Unajmljuje se odmah, lijepo uređenu sobu boljem gospodinu. — Obratiti se tiskari Vitaliani. —

Život i potrebe varoši Tijesno

Nedaleko Šibenika, na divnom prirodnom položaju, nalazi se ova simpatična primorska varoš, koja je nekoć cvala i napredovala u svakom pogledu. Ljepota njezine okolice, okružene morem i nedalekim Kornatskim Otocima, privlačila je oduvijek brojne strance, koji su tu nalazili odmora i okrijepe svome zdravlju. Prostrano pjeskovito kupalište gotovo u centru same varoši može da se takmiči sa bilo kojim na našem primorju. Malo je koji stranac došao na ljetovanje u Tijesno, a da se opet i druge godine nije tamo povratio, jer je svaki od njih ostao zadivljen romantičnošću i ljepotom prirode, koja vlada u tom kraju. Mnoga priznanja uglednih stranaca služe tome kao najbolji i najjasniji dokaz.

Tijesno je nekada bilo na glasu i kao vrlo živo trgovište. Stanovnici su nalazili priličnu zaradu, bavili se trgovinom, pomorstvom i ribolovom. Danas su se međutim izmijenile životne prilike i u ovoj varoši kao i u mnogima drugima. Trgovina sa zaleđen je u jakoj mjeri opala, a vinogradarstvo, koje je nekoć mnogima bilo izvor blagostanja, danas više ne pruža nikakvu mogućnost za život, jer se vino ne može prodati ni uz najmanju cijenu. Tako se je ovo teško stanje pučanstva iz godine u godinu sve većma pogoršavalo i nije ostalo drugo nego da se ljudi počmu iseljivati, kada su uvidjeli, da u svom mjestu ne mogu doći do nikakove zarade. Izgledi za budućnost su isto tako slabi i ne budu li nadležne vlasti na vrijeme nešto učinile za spas ove varoši, koja prekoračuje 2000 stanovnika, mogu se očekivati još crniji dani.

U Tijesnome je prije postojao poreski ured, ali su ga 1927. godine ukinuli iz razloga tobožnje štete i time se je narodu u velikoj mjeri štetovalo. Nekoć se je tamo nalazila i carinarnica, ali je i ona iz istih razloga ukinuta. U mjestu danas postoji sijelo općine, kotarski sud, poštansko-brzojavni ured, Financijska Kontrola i žandarmerijska stanica.

Najvažnije životno pitanje, koje je oduvijek interesiralo čitavo mjesto i radi kojega su učinjene bezbrojne pretstavke i molbe, odnosi se na proširenje varoškog mosta i produbljenje kanala, koji spaja Tijesno s otokom Murterom. Za vrijeme Austrije bilo je obavljeno više naličja na terenu i dapače bija-hu već započeli pripremni radovi, ali u najboljem času, kada se je držalo, da će ovo pitanje jednom biti definitivno riješeno, buknuo je svjetski rat i morali su se prekinuti započeti radovi. Poslije oslobođenja bile su upućene nadležnim faktorima bezbrojne molbe, da bi se udovoljilo ovoj životnoj potrebi cijeloga mjesta, ali je uvijek sve ostalo samo glas vapjućeg u pustinji.

Proširenje mosta i produbljenje kanala važno je u prvom redu zbog općih državnih interesa a zatim, da se omogući prolazak većih parobroda, koji sada radi plitkoće kanala ne mogu uopće da tu prolaze već moraju da obidu cijeli otok Murter, dok dođu u Tijesno. Kada bi se uklonile ove smetnje, znatno bi porastao saobraćaj kroz varoš i pružile bi se daleko veće mogućnosti za život cijelom pučanstvu.

Još jedno pitanje, koje bi se moglo riješiti bez jačih zapreka, jest to, što općina nema svoje vlastite školske zgrade, pak radi toga i nastava zaostaje. Sadašnja zgrada, u kojoj je smještena škola, privatno je vlasništvo, i kako sam vlasnik nije u stanju da

**Ukusno
Solidno
Jeftino**

Pokućstvo

**Uz gotovo
Na otplatu**

kupujete kod

Stjepan Karković

ŠIBENIK Ulica Roberta Visiani-a 150.

TAPETARSKA RADIONA.

TAPETARSKA RADIONA.

snosi troškove za popravak kuće, ona se danas nalazi u potpuno derutnom stanju i nije kadra da odgovara namijenjenoj svrsi. Radi toga se je općina već obratila molbom na nadležno mjesto, da joj se u formi jednog dugoročnog zajma udijeli potrebna svota za otkup i preuđenje pomenute zgrade.

I u svim drugim pitanjima poduzela je današnja općinska uprava, kojoj stoji na čelu vrijedni i agitni načelnik g. Obratov, nužne korake kod odlučujućih faktora, da bi se najvažnijim potrebama varoši i općine što hitnije udovoljilo.

Po svojoj svijetloj nacionalnoj tradiciji, po svojoj prirodnoj važnosti te po čestitosti i radišnosti svojih stanovnika, Tijesno uistinu i zaslužuje, da mu se omogući ljepša i sretnija budućnost!

Veli Iž

Pogled na život i rad jedne uzorne općine u sjevernoj Dalmaciji.

Na jednoj od krajnjih tačaka sjeverne Dalmacije nalazi se mala seoka općina Veli Iž, koja osim istoimenog mjesta obuhvaća također sela Mali Iž i Ravu. Radi čednosti i povučenosti njenih stanovnika, rijetko se kada nešto pisalo o životu, radu i napretku ove malene općine, te najveći dio naše javnosti zacijelo i nije o tome upućen. Baš radi toga i hoćemo da istaknemo ono što je vrijedno da se istakne na pohvalu ovih čednih općinara, koji su, daleko od svijeta i grada, ipak uspjeli da ustrajnošću i radnošću učine za sebe i svoju općinu kud i kamo više od mnogih drugih naših seoskih općina.

Do pred skoro pola stoljeća gornja tri sela živjela su na primitivan način, bez jačeg napretka i razvitka. U dalekoj osamljenosti i prepušteni sami sebi, živjeli su patriarhalnim životom, koji je imao i svojih romantičnih crta, te se ispaljavao u vrlo lijepim prigodnim narodnim običajima. Tako n. pr. još danas se živo sjećaju stariji stanovnici Velog Iža onog lijepog običaja, kada se je svake godine na Tri Kralja birao seoski kralj, koji je imao svoju krunu i žezlo, te moć da rješava sporove među seljanima. Taj se običaj danas već izgubio kao i mnogi drugi običaji, koji su imali svoj izvor još u starim slavenskim religioznim običajima.

Do razvitka pomorstva na ovoj obali Jadrana, seljani sa Iža su se većinom bavili težaštvom, ribarstvom, te lončarstvom (na Velom Ižu), i pletenjem vrša (na otoku Ravi). Čak i danas je lončarstvo lijepo razvijeno, a vrše sa Rave izvažaju se duž cijelog primorja. Razvitkom pomorstva i parobrodarstva, pučanstvo Velog Iža bacilo se na more, tako da je pred rat bilo oko 300 posjednika pomorskih knjižica. Razumljivo je da su se uslijed toga stanovnici ekonomski podigli a i pučanstvo povećalo. Svjetski rat doveo je u krizu svu ekonomiju, sve uštednje bile su potrošene, te su se ljudi nakon rata našli u slabom stanju. Pošto kod kuće nijesu mogli živjeti, opet su se rasijali po svijetu, većina po moru, a kasnije u Sjevernu i Južnu Ameriku.

Selo Veli Iž od godine 1923. počinje ponovno da ekonomski i kulturno napreduje u svim pravcima. Važno je spomenuti, da su ljudi za doba rata u nevolji mnogo naučili te su poslije rata počeli stvarati društva u cilju da se selo i u zajedničkom životu podigne. Tako je odmah svršetkom rata i to 1. decembra 1918. otvorena Jugoslavenska Čitaonica, koja je postala temelj-kamen svakom napretku sela. Ona se je tako razvijala, da je u 1927. godini na Vidovdon svečano otvorila podignutu novu vlastitu zgradu kakve u čitavom primorju nema.

Američki iseljenici organizovani članovi društva, dali su najveći dio materijalne pomoći, a domaći članovi dali su uz novčanu pomoć i radnu snagu. Paralelno sa ovim radom iseljenici su pomagali selo sa većim novčanim iznosima, tako da je do danas bilo moguće betonirati sve puteve i veći dio

obale, doprinijeti 100.000 Dinara u radu i novcu za gradnju Zdravstvene Stanice i liječničkog stana, pripomoći gradnji škole i učiteljskog stana, pripomoći siromahe sa znatnim iznosima, davati jeftine zajmove uljarskoj Zadrugi za nabavu motora, tijeskova i napokon za podignuće električne instalacije za cijelo mjesto.

Postiglo se je k tome, da je Veli Iž u 1925. god. dobio općinu, preko koje se narod nada da će u slozi sa ostalim seoskim ustanovama raditi i dalje prema mogućnostima na podizanju mjesta.

U Malom Ižu seljani su također državnim pomoći podigli dvije lijepe škole.

U Ravi se sada podiže uz pomoć naroda, jednorazredna škola.

Danas u doba američke krize rada, ovim selima može jedino razvitak naše trgovačke mornarice dati uslove za život, jer su krajevi veoma krševiti koji ne trpe suše te narod isključivo ovisi o vanjskoj zaradi.

Iz ovog kratkog prikaza života i rada jedne skoro nepoznate općine, želili bismo da crpe pouku i ostali seoski stanovnici duž cijele sjeverne Dalmacije, jer radom i ustrajnošću može se sve postignuti.

Kako da se uznapredi proizvodnja i povećaja prodaja maslinova ulja

Da postoji vinska kriza to je ama baš svakomu poznato, jer se o istoj govorilo i pisalo dugi niz godina. Kriza ulja postoji evo već treću godinu, a da se o njoj do danas vrlo malo ili ništa nije pisalo ni govorilo. Premda pisanje i govori nijesu izveli vinogradare iz teške ekonomske bijede, t. ćemo mi maslinari pokušati ne bi li bili bolje sreće.

Osim općenite krize, posebni su uzroci našoj nevolji, a to je primitivna proizvodnja i prema tomu mala korist od maslina, te jaka konkurencija ulja sjemenog, koje proizvode kapitalom i iskustvom jake industrije. Rentabilitet proizvodnje maslinovog ulja ima tri faze (stepena) i to: 1) proizvodnja običnog ulja, koja je najmanje korisna, 2) proizvodnja finog ulja, koja je do 50% korisnija, te 3) proizvodnja konzerviranih maslina, koja je do 300% korisnija. Na našem primorju najmanje korisna proizvodnja običnog ulja doseže od 80-90% sveukupne proizvodnje, dok otpada na konzerviranje maslina tek par postotaka.

Drugi specijalni uzrok mnogo je teži, jer je industrija sjemenskog ulja, toliko već potisnula maslinovo ulje s tržišta, da je čak naš najuži kraj preplavljen tom robom koja ruši cijene i maslinovom ulju, a po malo narivava ukus konsumentima, koji su dosad isključivo tražili i trošili maslinovo ulje. Ako se uzme u obzir, da se sjemenje za proizvodnju tog ulja sije i da će se u dogledno vrijeme polja zasijana tim sjemenom obrađivati motornom snagom, to je jasno, da će cijena ulju padati dotle, da se uopće neće maslinaru isplaćivati kultura maslina niti za vlastitu potrošnju ulja.

Da se postigne cilj potrebno je povisiti proizvodnju finog ulja, a prema prilika i konzerviranje maslina. Za ovo je pak potrebno osnovati veće jedno skladište ulja za zajedničku proizvodnju putem zadruge. U istom bi se ulje tipiziralo i otpremalo u izglednom sudu. U jednu riječ modernizirala bi se proizvodnja maslinovog ulja po uzoru vanjskih industrija.

Uljarska Zadruga u Murteru ima namjeru, da kao prva i najjača u državi poduzme tu akciju na široj bazi, nego se to do sada kod nje provadalo. Narod je za to već složan, jer uvida, da sve, što se je o vinskog krizi pisalo i govorilo nije spasilo vinogradare, jer je sva akcija ostala samo na riječi ili na papiru. Držimo, da je zadnji čas, da svak do koga je, podupre ovu akciju i

time učini prvi korak za spas zadnje rezerve o kojoj je uvjetovan opstanak našeg primorca, a to je kultura naših maslina.

V. Š.

Murter, 20 XII. 1931.

Svojim cij. gostima želi
sretan Božić i Novu Godinu
Kavana „MEDULIĆ“
ŠIBENIK
Vlasnik NIKO BEROVIĆ.

Svojim cij. mušterijama
čestita
Božić i Novu Godinu
Krojački salon
Rade Berić
Šibenik - Poljana Kralja Petra

Tonfilm

TONKINO »TESLA«

Želi svim svojim posjetiocima SRETAN BOŽIĆ a kao dar donasa velegradski raspored sa serijom odabranih tonfilmova svjetskog glasa, koji su svuda našli na svestrano priznanje štampe i nezapamćeni uspjeh kod publike:

1 SVJETLO VELEGRADA
Film nad filmovima!
Genijalno djelo
CHARLIE CHAPLINA

2 PRED ZORU
Po kazališnom komadu slavnog njemačkog pisca Arthura Schnitzlera. U glavnoj ulozi:
RAMON NOVARRO

3 GLORIA
Grandiozni njem. veletonfilm, koji je posljednjih dana postigao u Zagrebu senzacionalni uspjeh. U glavnoj ulozi:
BRIGITTE HELM

4 SRCA U MAGLI
Posljednji i najuspjeliji tonfilm neumrlog
Milton Sills-a

5 KAIN
Egzotična romanca sa pratnjom čuvenog orkestra
pariške opere

Nadamo se da niko neće propustiti zgodu, a da ne pogleda barem jedno od ovih djela, kojima se čitav svijet divi!

Nikola Stošić - Šibenik

Zagrebačka ulica.

PEKARNA i TRGOVINA
mješovitom i suhomesnatom robom,
na malo i na veliko.

Novo otvorena mliječarna

ZDRAVLJAK -- Mliječni buffet

u ŠIBENIKU

u ulici Kralja Tomislava br. 47. kod crkve sv. Jakova

preporuča svježije kravlje, punomasno mlijeko, sve vrsti vlastitih i inozemnih mliječnih proizvoda uz vrlo solidne cijene.

Vanjske narudžbe obavlja brzo i solidno.

Najljepši dar za Božić i Novu Godinu!

DANTE-OVA

BOŽANSTVENA KOMEDIJA „PAKAO“

sa 76 ilustracija slavnoga Dorè-a, 364 strane formata 35/27 cm. Preveo prof. Stj. Buzolić. - Luksusno uvezano u zlato. Komad D. 100. Preko 10 komada fko. poštarine.

Na otplatu (D. 110) po Din 20. — mjesečno

Sa narudžbom treba poslati prvi obrok (20 D. unapred) Kod pošiljke zaračunava se pouzecom II. obrok i pošt. Naručuje se kod Tiskare E. Vitaliani i Sin, Šibenik.

„SLAVIJA“

TVORNICA SAPUNA

Braća Iljadica-Grbešić pok. Petra

ŠIBENIK

Proizvađa za domaćice najbolji i najkorisniji sapun za pranje rublja: žuti, zeleni i bijeli. Prodaje se svugdje.

Stipe Zorić, vrtlar Šibenik

Poljana
Kralja Petra

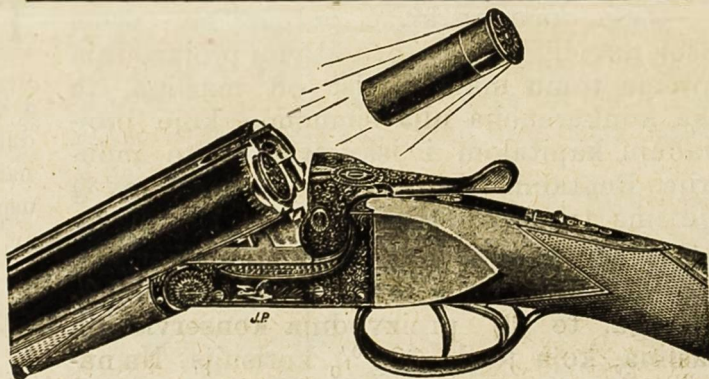
Prodaja svježeg cvijeća, te raznih biljka u loncima. Solidna izradba nadgrobnih vijenaca, kao vjenčanih buketa.

Također uređuje parkove. CIJENE UMJERENE

GRGO OLIVARI I DRUGOVI

građevno poduzeće
ŠIBENIK

Preuzimlje i izvršuje sve vrste građevinskih poslova najsolidnije i najkulantnije. Obavlja sve spadajuće tehničke radove, projekte i t. d.

Prispjele su mi belgijske lovačke puške koje prodajem za propagandu uz originalne tvorničke cijene.

JOSIP I. JADRONJA
Kraljevski Belgijski Konzul
Šibenik - Dalmacija.

Vaso Čok i Jovo Paklar

Šibenik (Dalmacija)

Staklo za prozore, šuplje staklo, poculan, kuhinjsko posuđe, aluminijumsko, emajlirano, papirnata roba, mineralna voda, bonboni i t. d.

Vlastiti proizvod Crkvenih svjeća.

K. EVANGELISTA

naslj. N. ROSSI, Šibenik

Skladište gvozdarije na malo i veliko te građevnog materijala.

Gradska Štedionica

Telefon br. 10.

ŠIBENIK

Brz. naslov: Štedionica

Prima uloške na knjižice i tekući račun uz najpovoljniju kamatu. — Daje zajmove na mjenice i u tekućem računu. — Izdaje akreditive, posreduje naplate i bavi se svim ostalim poslovima, koji zasijecaju u bankovnu struku.

Ulažite Vaše prištednje na priplod kod Gradske Štedionice, jer za sve njezine obaveze jamči Općina Šibenik, svojom poreznom snagom i svojom imovinom.

Na uloške kod Štedionice plaća se državni rentni porez samo 3% što takodjer ide u korist ulagača.